A C T A U N I V E R S I T A T I S L O D Z I E N S I S
KSZTAŁCENIE POLONISTYCZNE CUDZOZIEMCÓW 17, 2010

https://doi.org/10.18778/0860-6587.17.42

Katarzyna Kołak
Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet ELTE w Budapeszcie

Teksty i „podteksty" na internetowym kursie języka polskiego dla początkujących

W modelu kształcenia na odległość treść (inaczej tekst) jest terminem niezwykle pojemnym, a przez to także sprawiającym nieco trudności. Za treść uznajemy każdy zapis w formie elektronicznej, tj. e-book, dokument tekstowy, instrukcję, a także zapis w formacie PowerPoint, zestawienia liczbowe i tekstowe, nagrania i filmy, wiadomości z forów internetowych oraz informacje wymieniane w czasie czatów edukacyjnych, wideokonferencje i konferencje internetowe, jak również innego typu elementy multimedialne (gry interaktywne, teksty, prace zespołowe wykonywane online) (Orczykowska 2006). Tekstem zatem jest każdy rodzaj prezentowanej treści nauczania – w formie graficznej (słownej czy ikonicznej), jak również dźwiękowej, wizualnej statycznej (fotografia, ilustracja) lub ruchomej (film).

Teksty wykorzystywane w ramach kursów internetowych można klasyfikować w obrębie co najmniej czterech kryteriów. Pierwszym z nich jest forma prezentacji tekstu, wynikająca z szerokiej palety możliwości technologii multimedialnych. Drugie kryterium stanowi funkcjonalność poszczególnych treści z punktu widzenia glottodydaktyki języka obcego, tzn. ukierunkowanie tekstu na opanowanie i doskonalenie poszczególnych sprawności bądź podsystemów języka. Trzecim czynnikiem jest dydaktyczny charakter tekstu, według którego należy wyróżnić teksty opisujące, wyjaśniające, oceniające i normatywne. Wreszcie czwarty wyznacznik to tematyka prezentowanych treści, pozwalająca wyodrębnić teksty gramatyczne, komunikacyjno-leksykalne oraz socjokulturowe. Wśród treści budujących internetowy kurs języka polskiego dla początkujących[1] znalazły się wszystkie z wymienionych typów.

[1] Pilotażowy kurs języka polskiego dla początkujących został uruchomiony w roku akademickim 2007/2008 w Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców „Polonicum" dzięki współpracy z Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego. COME prowadzi kursy e-learningowe za pomocą platformy internetowej Moodle. O modelu dydaktycznym COME szerzej traktuje artykuł G. Wieczorkowskiej (2004).

Teksty wyjaśniające i opisowe, przeznaczone do analizy i prezentacji nowego materiału, miały postać plików tekstowych lub stron HTML, plików audio i wideo oraz linków do ogólnie dostępnych w sieci materiałów (stron www). Komentarze gramatyczne, sukcesywnie dodawane w kolejnych tygodniowych modułach, prezentowano w formie książki (słownik pojęć). Zaletą tego narzędzia jest możliwość strukturyzowania materiału poprzez wyodrębnianie mniejszych jednostek (rozdziałów) z zachowaniem jednolitej formy. Sprawdzeniu i ocenie opanowania wiadomości przez uczestników służą teksty w formie testu wyboru, testu uzupełnień, pytań otwartych, pytań do tekstu, pracy grupowej, uczestnictwa w forum, dialogu z innym studentem czy z prowadzącym. Ponadto taką funkcję mają również metody komunikacji między prowadzącym a uczestnikiem – synchroniczne (czaty i telefon internetowy) oraz asynchroniczne (forum i dialog).

Większość tekstów, zarówno w nauczaniu stacjonarnym, jak i internetowym, odgrywa jednakowe role. Tekst w tradycyjnym podręczniku czy zamieszczony w ramach kursu internetowego w postaci strony HTML, mający na celu prezentację nowego materiału gramatyczno-leksykalnego, posłuży do rozwijania sprawności czytania ze zrozumieniem, do poszerzania zasobu słownictwa czy do analizowania struktur składniowych. Faktem jest jednak, że może dzięki elektronicznej formie zyskać dodatkową możliwość zastosowania i pełnić nową funkcję. Warunkiem tej wielofunkcyjności, wynikającym ze specyfiki edukacji online, w tym wykorzystania technologii informatycznych, jest odpowiednie i umiejętne dopasowanie komunikowanego tekstu do jego formy (Sokołowski, Skrzypniak 2005: 7).

W przeważającej większości, zwłaszcza do wprowadzania nowych treści leksykalnych, posłużyły pliki tekstowe, wzbogacone o fotografie i ilustracje, które znacznie łatwiej prezentować na kursie internetowym niż na zajęciach stacjonarnych. W formie plików PDF czy stron HTML zamieszczono proste słowniczki tematyczne, oparte na leksemie i ilustracji, dotyczące produktów spożywczych, ubrań, kolorów, mebli, podstawowych czasowników opisujących codzienne czynności.

Podobną funkcję spełniały autentyczne strony www, do których zostały podane linki. W czasie prowadzenia kursu posłużono się portalem z prognozą pogody, programem telewizyjnym oraz internetową mapą miejscowości. Różnica w pracy z takim tekstem, jakim jest strona serwisu informacyjnego (w porównaniu do tekstu „na papierze"), wynika z faktu aktualizowania ich treści. Wprowadzane modyfikacje wymuszały na studencie obserwację zaistniałych zmian i przyswajanie nowego słownictwa, przynajmniej w czasie pracy z określonym materiałem.

Innym typem tekstu, zyskującego szersze zastosowanie podczas nauczania online, był zapis na forum, tworzony *ad hoc* przez uczestników. Na kursie dla

początkujących podstawowym (poza prowokowaniem do aktywności) celem tego zadania było sprawdzenie przyswojonych informacji oraz umiejętności generowania prostych wypowiedzi na postawione pytania, a także, w razie potrzeby, korygowanie przez prowadzącego popełnianych błędów. Forum jest narzędziem asynchronicznego kontaktu prowadzącego ze studentami oraz studentów między sobą. Może być moderowane przez dowolny czas, a umieszczane na nim informacje (posty) stanowią dodatkowy materiał dydaktyczny. Funkcjonalnie forum stanowi odpowiednik rozmowy lektora ze studentami, formułowania przez każdego ze studentów odpowiedzi na postawione wcześniej pytanie czy spontanicznej burzy mózgów. Jednak dzięki formie, jaką zyskuje poprzez umieszczenie i zachowanie wpisu na przeznaczonej do tego stronie, umożliwia powrót do dyskusji w dowolnym momencie, analizę wypowiedzi innych uczestników oraz analizę popełnionych błędów. Co więcej, taki „żywy” tekst po pewnym czasie może powrócić do studentów z nowym zadaniem – dokonaniem samodzielnej korekty językowej.

1. Zapis na forum „Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?” (moduł 11: 15–21. 01.2008), tekst autentyczny.

Troyano Muñoz Francisco w dniu piątek, 18 styczeń 2008, 21:51 napisał(a)

Moje miejsce ulubione jest plaża, mnie podoba się spacerować przez park, i mnie podoba się chodzić przez pole.

Edycja | Usuń | Odpowiedz

Liczba ocen: Click here ...

Re: Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?

Serafimko Inesa w dniu sobota, 19 styczeń 2008, 13: 31 napisał(a)

a moje ulubione mejsce jest fazenda u dziadka, zawsze tam spędzam czas, albo idę na spacer do lasu.

Przejdź do wiadomości wyżej („parent”) | Edycja | Zerwij | Usuń | Odpowiedz

Liczba ocen: Click here ...

Re: Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?

Esquer Ione w dniu niedziela, 20 styczeń 2008, 21:39 napisał(a)

Moim ulubionym miejscem są góry obok mojego miasta.

Przejdź do wiadomości wyżej („parent”) | Edycja | Zerwij | Usuń | Odpowiedz

Liczba ocen: Click here ...

Re: Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?

Kopjova Irina w dniu poniedziałek, 21 styczeń 2008, 13:46 napisał(a)

Moje ulubione mejsce jest rzeka nie daleko od mego domu.

Przejdź do wiadomości wyżej („parent”) | Edycja | Zerwij | Usuń | Odpowiedz

Liczba ocen: Click here ...

Re: Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?
Zaiceva Natalija w dniu poniedziałek, 21 styczeń 2008, 14:00 napisał(a)

Moim ulubionym miejscem jest mój pokój w Litwie. Ja mogę pomyśleć wszystkie myśli tam.
Przejdź do wiadomości wyżej („parent") | Edycja | Zerwij | Usuń | Odpowiedz

Liczba ocen: Click here ...

Re: Jakie jest twoje ulubione miejsce, gdzie odpoczywasz?
Rogowska Alicja w dniu wtorek, 22 styczeń 2008, 12:24 napisał(a)

Moim ulubionym miejscem jest moje łóżko lub sauna. Tam mogę odpoczywać.
Przejdź do wiadomości wyżej („parent") | Edycja | Zerwij | Usuń | Odpowiedz

Wreszcie niezwykle wartościowe teksty to pliki audio, wśród których wykorzystano nagrania dołączone do podręczników przeznaczonych dla początkujących oraz nowe nagrania tekstów przygotowanych dla studentów, a także autentyczne komunikaty radiowe. Walorem plików dźwiękowych w kontekście samodzielnej pracy uczestnika kursu online jest dowolna liczba powtórzeń nagrania, aż do całkowitego zrozumienia, co w nauczaniu tradycyjnym nie zawsze udaje się osiągnąć. Narzędzia e-learningu umożliwiają ponadto kształcenie poprawnej wymowy dzięki prezentacji właściwego wzorca oraz rejestracji własnej wypowiedzi studenta w celu porównania jej z oryginałem. Pozwalają również studentowi doskonalić umiejętność komunikacji poprzez interaktywną rozmowę z prowadzącym[2].

Istotne jest, że kształcąc na odległość można przekazać więcej treści niż podczas kursów stacjonarnych, chociażby w postaci materiałów fakultatywnych, kierowanych do bardziej zainteresowanych tematem studentów. Skorzystanie z tej sposobności pozwoliło wprowadzić na kursie dla początkujących informacje dotyczące niektórych aspektów życia codziennego oraz szeroko rozumianej wiedzy o Polsce, polskiej kulturze i geografii.

Treści te, swego rodzaju podteksty, nie miały rangi materiału podstawowego czy głównego. Prezentowane w postaci krótkich informacji w wersji polskiej i angielskiej, wraz z ilustracjami i fotografiami, miały przybliżyć uczestnikowi kursu przede wszystkim wiedzę krajoznawczą oraz językową, a także stanowiły bodziec do samodzielnego poszerzania wiedzy na interesujący temat czy też prób aktywnego uczestnictwa w otaczającej rzeczywistości. Niebagatelną rolę mogły także odgrywać w kwestii oswajania nowej rzeczywistości językowej i przystosowania do życia w niej. Materiały, wśród których znalazły się chociażby teksty na temat polskich tradycji świąt Bożego Narodzenia i Wielkiej Nocy, zwyczaju wieczoru andrzejkowego, Święta Niepodległości i uchwalenia Konstytucji 3 Maja, polskich krain geograficznych, popularnych postaci

[2] Omawiany kurs internetowy funkcjonował jako kurs *blended learning*, gdyż uczestniczący w nim studenci jednocześnie byli słuchaczami kursów stacjonarnych.

historycznych i współczesnych czy polskiej muzyce popularnej służyły wzbogacaniu wiedzy teoretycznej o Polsce. Ponadto zyskiwały wymiar pragmatyczny, pozwalając uczestnikom kursu lepiej orientować się w rzeczywistości kraju, którego język przyswajają. Co więcej, teksty te mogły stać się pretekstem do innego rodzaju aktywności, jak poznawanie topografii i historii miasta, obserwacja zwyczajów i tradycji lub aktywne w nich uczestnictwo.

Jednym z takich podtekstów, prowokujących do poznania topografii Warszawy i spacerów po niej, był materiał dotyczący warszawskich pomników (w kontekście wprowadzania paradygmatu dopełniacza liczby pojedynczej). Nowa treść gramatyczna i leksykalna została zaprezentowana za pomocą jednego z popularniejszych w dydaktyce języka polskiego ujęć, jednak materiał mógł się okazać żywszy niż zazwyczaj ze względu na jego autentyczność. Zadaniem sprawdzającym opanowanie wiadomości gramatycznych i leksykalnych w obrębie tego modułu było m.in. ćwiczenie polegające na zidentyfikowaniu i określeniu lokalizacji kilku pomników stolicy, znajdujących się na trasie Traktu Królewskiego, czyli drodze, którą większość uczestników kursu codziennie przynajmniej w części przemierza, kieruje się na kampus uniwersytecki.

Innym przykładem tekstów zachęcających studentów do dodatkowej aktywności były prezentacje polskich tradycji bożonarodzeniowych, wielkanocnych i zwyczaju zabaw andrzejkowych. Informacje i fotografie, ukazujące najważniejsze elementy poszczególnych świąt, stanowiły materiał leksykalny i kulturoznawczy, a także wprowadzający i przygotowujący do aktywnego uczestnictwa w spotkaniach tematycznych, odbywających się z okazji Bożego Narodzenia i Wielkanocy czy też andrzejek[3]. Natomiast wiadomości na temat uroczystości narodowych i religijnych, jak Święto Niepodległości, Święto Zmarłych czy uroczystość Bożego Ciała, zachęcały do obserwowania, jak są obchodzone różnego rodzaju święta przez rodzimych użytkowników języka oraz w przestrzeni miejskiej.

Za atrakcyjnością i funkcjonalnością tekstów do nauczania języka obcego, prezentowanych na kursach internetowych, przemawia łatwość ich konstruowania i wykorzystania oraz możliwość wielokrotnego transponowania. Do posługiwania się i wykorzystywania materiałów edukacyjnych w postaci elektronicznej zachęcają także opinie uczestników kursów online, dowodzące większej indywidualizacji procesu uczenia się, bardziej ekonomicznego, a zarazem efektywniejszego wykorzystania czasu pracy z materiałem oraz różnorodność dostarczanych dzięki tej formie bodźców motywujących do samokształcenia.

[3] Spotkania takie, mające na celu prezentację zagranicznym studentom polskich tradycji świąt religijnych i zwyczajów świeckich, są organizowane od wielu lat przez Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej „Polonicum" i Muzeum Etnograficzne w Warszawie.

Bibliografia

O r c z y k o w s k a A., 2006, *Proces budowy treści szkoleń e-learningowych* [online], http://elearning.pl/filespace/artykuly/Orczykowska.pdf [1.08.2008].

S o k o ł o w s k i S., S k r z y p n i a k R., 2005, *Zasady konstruowania treści nauczania w kształceniu na odległość* [online], http://elearning.pl/filespace/artykuly/Sokolowski Skrzypniak.pdf [1.08.2008].

W i e c z o r k o w s k a G., 2004, *Zalety i wady edukacji internetowej. Model dydaktyczny COME*, „E-learning na Uniwersytecie Warszawskim", dodatek do kwartalnika „Uniwersytet Warszawski", październik,